- 103 -

ASR SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 103., Nüzûl sıralamasına göre 13., Mufassal sûreler kısmının on beşinci grubunun ilk sûresi olan Asr sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 3'dür.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Resûlü'ne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

1-3. "Asra andolsun ki, insan hiç şüphesiz hüsran içindedir. Ancak inanıp salih amel işleyenler, birbirlerine gerçeği tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler bunun dışındadır."

Muhtevasından da anlaşılacağı gibi Mekke'de, Mekke döne-minin ilk yıllarında nâzil olmuş, kulluk kitabımızın 103. sırasına yerleş-tirilmiş, ilk âyetinde geçen "Asr" kelimesini isim olarak almış bir sûrey-le karşı karşıyayız. Rabbim izin verirse bu sûrede bize ulaştırdığı me-sajlarını îman etmek ve hayatımızı bu îmanla düzenlemek üzere oku-yup anlamaya çalışacağız.

İslâm adı altında yaratıcı olan Rabbimizin biz kullarına sundu-ğu hayat programını en kısa, en özlü, duyanın asla unutması müm-kün olmayan en güzel biçimde üç âyetle sunduğu bir sûre. Yeryüzü-nün halîfesi olarak yaratılan insanın hayatını, dünya ve ukba sade-tini, mutluluğunu, kurtuluşunu, hüsranını, kaybını en özlü bir biçimde anlatan bir sûre. Çok kısa ama hayatın tümünü kapsayan bir sûre. İmam Şâfiî efendimizin deyimiyle Kur'an'da Rabbimiz başka hiçbir sû-re göndermeseydi biz kullarına yetecek bir sûre. Taberâni'nin rivâye-tinde Ashab-ı Kirâm efendilerimizin sürekli birbirlerine hatırlattıkları, karşılaşan iki Sahâbenin birbirlerine okuyup tavsiye etmeden ayrılma-dıkları, sürekli muhtevası hatırda canlı tutulması gereken bir sûre. İnsan hayatının mihverini teşkil eden bir sûre.

Sûrenin başında Rabbimiz asra yemin eder. İnsanın en büyük sermayesi olan ömrüne dikkat çekilir. Sonra tüm insanların, insan cin-sinin ziyânda olduğu, kayıp içinde olduğu vurgulanır. Sonra dört sıfat, dört özellik sayılır ve bu özellik sahiplerinin bu kaybedenlerden müs-tesna oldukları anlatılır. Bir önceki sûrede Tekasür sûresinde anlatılan malda çokluk derdinin Allah'a kulluktan alıkoyan insanın kaybını, hüsranını bu sûrede daha bir perçinler Rabbimiz. Ama bu kaybedenlerin istisnasını da ortaya koyar.

İnşallah sûrenin âyetleri üzerinde kısa bir gezinti yaptıktan sonra âyetleri tek tek tanımaya çalışalım. Kur'an-ı Kerîm'in kısa bir sûresi olmasına karşılık en anlamlı ve özlü sûrelerinden biridir. Bu sûrede, İslâm'ın insanlık için getirdiği sistemle, İslâm ümmetinin bütün özellikleri ve vazifeleri anlatılmaktadır. Üç kısa ayetten ibaret olan sûre, içinde insanlığın kurtuluşunu müjdeleyen fevkalâde üstün pren-sipler ihtiva etmektedir.

Allah, Asr'a yemin ederek insanların ziyanda olduğunu bildir-mektedir. İnsan, ömrünün her anında ya sevap veya bir günah işle-mektedir. Eğer günah işliyorsa bu açık bir ziyandır. Eğer sevap işli-yorsa, belki kaçırdığı sevap daha büyük olabileceğinden bu da bir çeşit ziyândır. Sonra insanın mutluluğu âhireti aramasında ve âhireti sevip dünyaya fazla rağbet etmemesindedir. Halbuki ahiret sevgisine götürecek sebepler gizli, dünya sevgisine götürecek sebepler açık

olduğu için, insanların çoğu dünya zevkine dalmış, böylece de âhireti kaybetmişlerdir. Sûrede "Asr"a yemin edilmesi, insanın hüsranda olduğuna ve bu hüsrandan dört özellik taşıyan kimselerin kurtulacağına dikkat çekmek içindir. 1-İman, 2-Salih amel, 3-Birbirine hakkı tavsiye etmek, 4-Birbirine sabrı telkin etmek.

Asr yani "zaman", kelime olarak, geçmiş zaman ve pek uzun olmayıp her an geçmişe dahil olan şimdiki zaman için de kullanılır. Çünkü her an, gelecek zaman şimdiki zamana, şimdiki zaman da geçmiş zamana dahil olmaktadır. Burada mutlak olarak zamana ye-min edilmiştir. O hâlde burada iki tip zaman kastedilmiş olabilir. Yani geçmiş zamana yemin edilmesinin anlamı, insanlık tarihinin yukarıda adı geçen dört özellikten uzak olan kişilerin hüsrana uğradıklarına şahit olmasıdır. Geçmekte olan zamana edilen yemini anlamak için, geçmekte olan zamanın her bir insana, her bir millete bu dünyada çalışmak için fırsat verildiği zaman olduğunu bilmek gerekir.

"Buz satan birisi pazarda şöyle bağırıyordu; sermayesi eriyen bu şahsa merhamet edin!... Onun bu sözünü işitince, bu söz Asr sû-resinin anlamıdır' dedim. İnsana verilen ömür bir buz gibi hızla eri-mektedir. Eğer bunu ziyan eder veya yanlış yere harcarsa insanın hüsranına neden olur." Onun için geçen zamana yemin edilmesinin anlamı, hızla geçen zamanın, söz konusu dört özellikten yoksun in-sanın dünyada ne işle meşgul olursa olsun hayatını harcadığına ve hüsranda olduğuna şehadet etmesidir. Kârlı çıkanlar ancak bu dört özelliği taşıyanlar ve bu dünyada hayatlarını ona göre düzenleyenler olacaktır.

Surede "insan" kelimesi tekil olarak kullanılmıştır. Ama sonraki cümlede, insanlar arasında bu dört özelliği taşıyanlar istisna edilmiş-tir. Onun için burada "insan" kelimesi cins isim olarak kullanılmıştır. Bu durumda "insan" kelimesinin kapsamına, şahıslar, güruhlar, mil-letler ve bütün insanoğlu girer. Yani zikredilen dört sıfattan yoksun olanlar kimler olursa olsunlar hüsrandadırlar. Örneğin zehirin öldürücü özelliği vardır. Fert, toplum veya bütün insanlık zehir içmeye kalkı-şırsa sonuç değişmez. Zehir her ne olursa olsun öldürücüdür. Tıpkı bunun gibi, insanlar bu dört özellikten yoksunlarsa, küfür üzere ve kötü işler içinde bulunuyorlarsa, birbirlerini batıla teşvik ediyorlar ve nefislerine tapmayı telkin etme üzerinde birleşiyorlarsa hüsran içinde-dirler.

"Hüsrân" kelimesine gelince, "kâr"ın zıddıdır. Ticarette bu keli-me genel olarak bir işte zarara uğramayı veya iş hayatında sürekli za-rar etmeyi ifade etmek için kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerîm "hüsran" keli-mesini özel bir ıstılah olarak, "felah", yani kurtuluş kelimesinin zıddı olarak da kullanmıştır. Kur'an-ı Kerîm gerçek imanın ne olduğunu aşağıdaki ayetlerde açıklamıştır: "Müminler onlardır ki Allah'a ve Ra-sulüne inandılar; sonra şüphe etmediler." (Hucurât,15),

"Rabbimiz Al-lah'tır deyip sonra doğru yolda sebat edenler." (Fussilet,30), "Mü-minler o kimselerdir ki Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir..." (Enfâl, 2), "İnananlar en çok Allah'ı severler." (Bakara,165), "Hayır, Rabbin hakkı için, onlar aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp sonra da senin verdiğin hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış olmazlar." (Nisâ,65) İman et-mekten maksat, Allah'a iman etmektir.

Ancak, sadece varlığına değil, aynı zamanda tek ilâh olduğuna, ortağı bulunmadığına, insanların ibadet ve itaat edeceği yegane varlık olduğuna, insanların kısmetini düzenleyip bozanın ancak Allah olduğuna, dua ve tevekkül edilecek varlığın yalnız O olduğuna, ancak O'nun emirlerine uyulup, ancak O'nun yasaklarından kaçınılacağına, O'nun farzlarının yerine getirilip O'nun yasaklarından uzak durulacağına, her şeyi işiten ve görenin ancak O olduğuna, insanın sadece fiillerini değil, fiillerini harekete geçiren gizli niyetlerini de bildiğine inanmaktır.

İmanın ikinci bölümü ise, Rasulullah (s.a.s.)'a inanmaktır. O'-nun Allah tarafından tayin edilmiş en büyük rehber ve lider olduğuna, getirdiği hükümlerin Allah tarafından ve Hakk olduğuna, O'na itaat et-menin zorunlu olduğuna inanmaktır. Risâlete iman etmek aynı za-manda meleklere, kitaplara, peygamberlere ve Kur'an'a iman etmeyi kapsamaktadır. Çünkü bunlar, Allah Resulünün getirdiği talimatın unsurlarıdır. Üçüncüsü âhirete inanmaktır. İnsanın bu dünya hayatı ilk ve son değildir. İnsan ölümden sonra tekrar diriltilecektir. Bu dünyada yaptıklarının hesabını Allah'a verecek ve bunun sonunda salih amel işleyenler mükâfatlandırılacak; kötü olanlar ise cezaya çarptırılacak-lardır.

İnsanın hüsrandan kurtulması için gerekli olan; imandan sonra salih ameldir. "Salih" kelimesinin anlamı bütün iyiliği kapsar. Küçük ve büyük iyilik de buna dahildir. Ama Kur'an'a göre kökü imana dayan-mayan hiçbir amel salih amel sayılmaz. Herhangi bir amel Allah ve Resulü'nün bildirdiği hidâyete uygun işlense de, iman olmaksızın salih amel sayılmaz. Onun için Kur'an-ı Kerîm'de nerede amelden söz edil-mişse, orada iman da zikredilmiş ve salih amel imandan sonra anıl-mıştır. Çünkü insan, iman iddiasına rağmen Allah ve Resulü'nün gös-terdiği yoldan başka yol takip edebilmektedir. Onun için Kur'an'da ve-rilen müjdeler, iman etmenin yanında salih amel işleyenler için geçer-lidir. Bu surede de, insanın hüsrandan kurtulması için, imandan son-ra, salih amel işlemesi gerektiği bildirilmiştir.

Diğer bir ifadeyle, salih amel olmadan sadece iman ile bir in-san hüsrandan kurtulamaz. Bu surede daha sonra, hüsrandan kurtul-mak için gerekli iki sıfat daha açıklanmıştır. Bunlar, iman ettikten ve salih amel işledikten sonra, birbirine Hakk'ı telkin ve sabrı tavsiye et-mektir. Bunun anlamı, birincisi; iman

edenler ve salih amel işleyenler bunu ferdî olarak yapmakla kalmamalı, aynı zamanda mümin ve salih bir toplum meydana getirmelidirler. İkincisi; bu toplumu bozulmaktan koruyabilmek için her fert kendi sorumluluğunu idrak etmelidir. Onun için toplumun bütün üyelerinin, birbirlerine hakkı ve sabrı telkin etme-leri farzdır. İslâm'ı ve bütün hükümlerini kabul edip, yeryüzünde ya-şanıp uygulanmasını tavsiye etmenin yanı sıra; ehl-i iman ve onların toplumunun hüsrandan kurtulabilmesi için toplum üyelerinin birbirine sabrı telkin etmesi de şart koşulmuştur. Yani İslâm'ı, hakim kılmanın uğrunda karşılaştıkları bütün zorluk, musibet, meşakkat, zarar ve mahrumiyetler karşısında birbirlerine, sebat göstermeyi telkin etmeli-dirler. Her fert, bu şartlara karşı sebat göstermesi için diğerine cesaret vermelidir.

1. "Asra yemin olsun ki muhakkak insan oğlu ziyândadır."

Evet asra yemin olsun ki, kadın, erkek, genç, ihtiyar, fakir, zengin, fert, toplum, aile, millet, devlet fark etmez insan cinsinin tamamı ziyândadır.

İnsanın ziyânını, kaybını anlatırken Rabbimiz asra yemin ediyor. Biz biliyoruz ki Rabbimiz bizler için kendisinden başkaları adına yemini yasaklar. En yüce, en büyük varlık olarak bizim sadece kendisi üzerine yemin etmemizi ister. Allah'tan başka, Allah dûnunda üzerine yemin edilecek bu varlık ister insan olsun, isterse başka bir varlık olsun fark etmeyecektir. Yemin sadece Allah üzerine yapılır. Ama bakıyoruz ki Rabbimiz kitabında kendi zâtı dışında bir kısım varlıkları, yaratıkları, mevcudatı üzerine yemin ediyor. Şimdi acaba Rabbimiz ken-disinden daha büyük ve üstün hiçbir varlık olmadığı halde, yani mahlukâtından hiçbir çekincemesi ve beklentisi olmadığı halde ve üstelik böyle bir yemini biz kulları için yasakladığı halde niçin mahlukâtı üzerine yemin ediyor? Acaba Rabbimiz sözlerinin doğruluğunu, hükümlerinin, yasalarının hak oluşunu ispat sadedinde böyle kullarından, yaratıklarından kimileri üzerine yeminle teyid buyurmak istemesinin hikmetini nasıl anlayacağız?

1. Rabbimizin üzerine yemin ettiği varlıklar ya insanlar tarafından inkâr edilmiş, reddedilmiş, önemleri hafife alınmış varlıklardır ki, Rabbimiz böylece onlar üzerine yeminle onların varlığını pekiştirmek istemiştir.

2. Veya insanlar o varlıkların varlık sebeplerini, fonksiyonlarını, kendilerine sundukları fayda ve menfaatleri bilmemektedirler. Yani insanlar Allah'ın yarattığı o varlıkların kendileri, kendi yaşamları için ne kadar önemli olduklarından gafildirler de, Rabbimiz onlar üzerine yemin ederek onların önemine işaret buyurmaktadır.

3. Veyahut da insanlar o varlıklar hakkında yanlış değerlendirmelere düşmüşlerdir. Allah'ın yaratıklarını Allah'la karıştırmışlar, onları kulluktan

çıkarıp tanrılaştırmışlar, onlara Allah sıfatlarını, Allah yetkilerini vermişlerdir de Rabbimiz onlar üzerine yaptığı bu yeminleriyle onların sahibi olduğunu, onların birer kul olduklarını, kendi ulû-hiyet ve rubûbiyet sıfatlarına sahip olmadıklarını ortaya koymayı mu-rad etmiştir. İşte bunlar ve şu anda benim aklıma gelmeyen pek çok hikmetlerle Rabbimiz mevcudatından bazıları üzerine yemin ediyor.

İşte bunlardan birisi de asırdır. Rabbimizin üzerine yemin ettiği asrı şöyle anlamaya çalışıyoruz:

1. Asr, zamandır. Rabbimiz, insanın içinde yaşadığı, tüm amellerini içinde gerçekleştirdiği, ömür tükettiği zamana yemin ediyor. Onu değerlendirme, onu Allah'a kulluğa tahsis etme konusunda insanların ziyânda olduğuna yemin ederek zamanın önemine dikkat çekmektedir. Yemin, yeminden sonra çok önemli bir konunun anlatılacağına dikkat çekme anlamına geldiği gibi, üzerine yemin edilen konunun büyüklüğü anlamına da gelmektedir. Rabbimizin zaman üzerine yemini onun kulluk noktasında çok büyük bir öneme haiz olduğunu anlatır. İnsanın hüsran ya da kurtuluşunun zamanla alâkası vurgulanıyor. İnsan mutlak sûrette ziyândadır, çünkü zamanın kıymetini bilmemektedir. İmtihanında, kulluğunda en büyük sermayesi olan zamanı iyi değerlendiremeyerek, onu kendisine verenin yolunda harcamayarak, boş şeylerin peşinde kullanarak kaybetmektedir.

Bir de insanın elinde olmadan durmadan akıp giden zamanın her bir birimi insanı ölüme yaklaştırmaktadır. Bu açıdan insan hep zararda ve ziyândadır, çünkü insanın zaman içinde en büyük sermayesi ömrüdür. Bu ömür de her nefes, her lahza, her saniye tüketilmektedir. Ve bu tüketilme işi insanın kendi elinde de değildir. Yani bu zamanın da, bu nefeslerin de sahibi insan değil Allah'tır. İnsanın sermayesi Allah'a aittir. Hayatın sahibi, zamanın sahibi Allah'tır. Eğer bu hayat, bu ömür, bu nefesler insanın kendisine ait olsaydı, o ömür hiçbir zaman tükenmeyecek ve onu insan dilediği yerlerde harcasa da ziyânda olmayacaktı. Halbuki şu anda zamana mâlik olamıyoruz. Biz istesek de istemesek de bu zaman geçip gidiyor. Hiçbir zaman bugün dün değildir. Ve hiçbir zaman yarın da yarın olarak bize kalmayacaktır. Çünkü zamanın da, mekânın da sahibi biz değil Allah'tır. Tüm mülk Allah'ındır. Sahip olduğunuz her şeyi size O vermiştir.

İyi bir düşünün. Acaba bu hayat sizin midir? Nereden buldunuz bu hayatı? Babalarınızdan mı aldınız? Analarınız mı verdi? Yoksa laboratuarlarda mı buldunuz? Yoksa şu hayatlarınızı, emeklerinizi gömdüğünüz sanayi çukurlarında mı buldunuz onu? Eğer bu hayat sizinse tek bir saniyesine bile söz geçiremiyorsunuz. Ağarmaya yüz tutmuş tek bir kılınızın rengini bile değiştirmeye gücünüz yetmiyor. Sizi gün be gün yaşlılığa ve ölüme sürükleyen şu zamanı bir saniye bile durduramıyorsunuz. Acıkmanızı engelleyemiyor,

susamanızın önüne geçemiyorsunuz. Öyleyse Allah'ın verdiği bu hayatı, bu zamanı Allah'a kulluğun dışında kullanan herkes ziyândadır. Herkes zarardadır. Kim verdi bu hayatı ve nerelerde kullanıyoruz? Kim verdi bu zamanı ve onu nerelerde harcıyoruz? Bunu çok iyi düşünmek zorundayız.

Eğer göklerde ve yerde hayata etkin, zamana etkin Allah'tan başka melikler, söz sahipleri varsa o zaman onların sınırlarına girdiğimiz zaman onlara da kulluk yapalım. Değil mi? Farz edin ki bir yere girdik. Soralım: Burası kimin diye? Veya gökyüzüne çıktığımız zaman burası kimin diyelim. Eğer varsa Allah'tan başka bir sahip, ona da kulluk yapalım. Yahut zamana beş dakikalığına söz geçirebilen birisi varsa ona da kulluk edelim. Meselâ güneşe beş dakikalığına sahip olabilen birisi varsa, o beş dakikalığına biz de ona kulluk edelim. Diyelim ki ey bu beş dakikayı bize veren tanrılar tanrısı! Kulluk sizin hakkınızdır! Ubûdiyet sizin hakkınızdır! diyelim. Var mı böyle yeryüzünde birileri? Değilse, zamanı ve hayatı onun sahibine vermek, onun sahibinin arzuları istikâmetinde harcamak zorundayız. İşte Rabbimiz sûrenin ilk âyetinde buna dikkat çekiyor.

Rabbimiz bir kere zamanın bizim için önemine dikkat çekiyor. Sonra onu yanlış algılayanları da uyarıyor bu yeminiyle. Nasıl? İşte insanlar içinde bulundukları zamandan, asırdan şikayet ederler. Zamana sövüp sayarlar. Beğenmedikleri her şeyi, her kötülüğü içinde yaşadıkları zamana, asra yüklerler. "Zaman kötü! Kötü zamana kaldık! Ne kötü günlere kaldık! Zaman bozuldu! Devir değişti!" diyerek iyilikleri, faziletleri, cömertlikleri, yiğitlikleri hep kendilerinden önceki zamana, aksi olanları da hep kendi zaman ve asırlarına yüklerler.

Halbuki zaman aynı zamandır. Önceki zamanla şimdiki zaman arasında hiçbir fark yoktur. İşte zaman üzerine yemin ederek Rabbi-miz insanları bu yanılgıları konusunda uyarmaktadır. Ey kullarım! Yanılıyorsunuz! Yanlış değerlendiriyorsunuz! Zamanda bir kötülük, bir şer yoktur. Ne eşyada, ne zamanda bir uğursuzluk, bir kötülük yoktur. Asıl şer, asıl kötülük bizzat o zaman içinde yaşayan insanların kendilerindedir. Anlamıyor musunuz? Kuddüs olarak benim bizzat üzerine yemin ettiğim bir şeyde kötülük, şer olabilir mi? Nasıl diyebiliyorsunuz, filan gün, filan zaman uğursuzdur, falan saat bu işler için iyi değildir diye? buyurarak yanılgı içinde olan insanları uyarmaktadır.

Burada Rabbimizin üzerine yemin ettiği Asr'dan kastın Asr-ı Saadet olduğu da söylenmiştir. Rabbimiz insanın hüsranını gündeme getirirken bu hüsrandan kurtulma yollarından birisi olan saadet asrına yemin ederek ona dikkat çekmiştir. Çünkü asr-ı saadet ve o asırda yaşayan Rasulullah efendimizin güzide ashabı dinin yaşandığı, anlaşıldığı ve en güzel bir biçimde uygulandığı mübarek bir dönemin insanlarıdır. Yeryüzünde o toplumdan daha mübarek bir

toplum yaşamamıştır. Asr-ı saadet, kıyâmete kadar din, kulluk adına tüm problemlerin çözüldüğü örnek ve maket bir hayattır. Doğruya, güzele, hak-ka ulaşmak isteyen kişi mutlaka asr-ı saadete gitmek ve asr-ı saadetteki uygulamaya ulaşmak ve asr-ı saadeti örnek almak zorundadır. İşte Rabbimiz bu âyetinde asr-ı saadete yemin ederek dinimiz konusunda asr-ı saadetin önemine, asr-ı saadette gerek ferdî planda peygamber efendimizin anlayışına, sünnetine, uygulamalarına ve gerekse sahâbe-i kirâm efendilerimizin sünnetlerine dikkat çekmektedir. Kur'an'ın başka yerlerinde de kurtuluşa erenlerden söz edilirken sahâbe toplumuna ve asr-ı saadete dikkat çekilmektedir.

"İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler ve Ensâr ile, onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnutturlar. Allah onlara, içinde temelli ve ebedî kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır; işte büyük kurtuluş budur."
(Tevbe 100)

İyilik, takva yarışında, Allah'a kulluk ve Rasulullah'a ittiba konusunda en önde giden bu ümmetin en bereketli dönemini, kuşluk vaktini idrak eden sahâbe-i kirâm efendilerimizden ve güzellikle onların yolunu takip edip, onların yollarına, sünnetlerine uyanlardan razı olduğunu ve onların kurtulduklarını haber veriyor Rabbimiz.

Rasulullah Efendimiz yine başka bir hadislerinde pırlanta ashabını şöyle tezkiye eder:

"Ümmetimin en hayırlıları benim aralarında peygamber olarak gönderildiğim bu nesildir. Sonra onlardan sonra gelecek olanlar, sonra onlardan sonra gelecek olanlardır."

Râvi diyor ki, "üçüncü nesil zikredildi mi, edilmedi mi bunu en iyi bilen Allah'tır." Sonra şöyle buyurdu:

"Sonra onların yerine şişmanlığı seven ve şâhitlik etmeleri istenmeden önce şâhitliğe koşan bir topluluk gelecektir."
(Müslim, Fezailü's-Sahâbe 214)

Abdullah bin Ömer efendimiz de Allah onlardan razı olsun der ki:

"Her kim birilerine uymak isterse Muhammed'in (a.s.) ashabına uymaya baksın. Çünkü onlar bu ümmetin en hayırlıları idi. Kalpleri en iyi, ilimleri en derin, buna karşılık kendilerini gereksiz külfete sokmaktan en uzak kimselerdi. Rabbimizin peygamberinin sohbetine seçtiği bir topluluktu onlar.

Kâbe'nin Rabbi olan Allah hakkı için onlar dosdoğru bir hidâyet üzere yürüyorlardı."

Kur'an-ı Kerîm insanlığın ilk atası Hz. Adem'den bu yana insanlığın üç dönem yaşadığını haber vermektedir. Hz. Mûsâ'ya (a.s.) Tevrat'ın indirilmesinden önceki döneme ilk dönem, "Kurûnü'l Ûlâ", denizin yarılıp da İsrail oğullarının Firavunun zulmünden kurtulup Firavun ve hempalarının helâkinden sonra Hz. Mûsâ'ya Tevrat'ın verilmesiyle başlayan ve tüm peygamberlerinin hükümlerinin toplandığı Rasulullah efendimizin dönemine kadar ki zamana da "Kurûnü'l Vus-ta", orta dönem, Rasulullah efendimizin zuhurundan yahut da hicretten sonraki döneme de "Ahir Zaman" denmiştir. İşte Rabbimizin üzerine yemin ettiği asr, asr-ı saadettir.

Buradaki asr, ikindi vaktidir. İkindi vaktine ve ikindi namazının önemine dikkat çekilmiş. Günün son dönemleri hâlâ kâra geçememiş, günün son fırsatını da değerlendiremeyip evine eli boş dönen bir insanın kaybı anlatılmaktadır. Veya insanın ömrünün ikindi dönemine dikkat çekiliyor. Ömrün son dönemlerine ve kayıp ya da kazanç açısından bu dönemin değerlendirilmesi gerektiğine işaret ediliyor. Ahir zaman dediğimiz Rasulullah efendimizin dönemi ikindi vaktine misâl getirilmiştir. Hz. Adem'le başlayan dünyanın tüm ömrünü bir gün kabul edecek olursak Rasulullah efendimiz ve ondan sonraki dönem ikindi vakti gibidir.

Buhârî'de Rasulullah efendimizin şöyle bir rivâyeti vardır:

"Sizden evvel geçmiş ümmetlere nisbetle sizin ömrünüz ikindi namazıyla güneşin gurubu arasıdır. Sizin misâliniz sizden öncekilere nisbetle bir adamın misâline benzer ki bir ücret tayin etmiş: Sabahtan öğleye kadar kim çalışırsa bir kırat demiş. Yahudi çalışmış ve bu ecri almış. Sonra öğleden ikindiye kadar kim çalışırsa bir kırat demiş. Hıristiyan çalışmış ve bu ecri almış. Sonra da ikindiden akşama kadar kim çalışırsa iki kırat demiş. Siz çalışmış ve bu ücreti almışsınız."

Evet, asr ile bütün bunlara dikkat çekilmiş. Öyleyse Allah'ın bize lütfettiği zamanı nasıl kullandığımıza dikkat edeceğiz. İmtihanımız için Rabbimizin bize lütfettiği bu sermayemizi nerelerde kullandığımızı çok iyi düşüneceğiz. Hani pazarda kar satan birisi ağlıyormuş. Hava ısınıp ta güneşin altında buzları erimeye başlayınca: "Ey insanlar! Ne olur, Allah aşkına sermayesi erimekte olan kardeşinize yardım edin! Alın da bir an evvel sermayemin eriyip gitmesinden beni kurtarın" di-yormuş. İşte şu anda aynen bizim durumumuz da budur. Rabbimizin imtihan için bize tanıdığı bu süre gelip geçmektedir. Her an sermayemiz eriyip gitmektedir. Bizim de sermayemiz olan ömrümüz, nefeslerimiz eriyip tükenmektedir. Unutmayalım ki ömrümüzden sarf

ettiğimiz her bir nefes ya bize imtihanı kazandıracak, Rabbimizi razı edecek bir kulluğa harcanmaktadır, ya da boşa gitmektedir. Eğer boşa harcanmışsa elbette bu bir ziyândır.

Selefimiz gerçekten vaktin kıymetini çok iyi bilmişler ve onun nasıl değerlendirilmesi gerektiği konusunda bize örnekler vermişlerdir.

Tâbiînden Amr ibni Abdi'l Kays kendisine çok lüzumsuz sorular soran ve kendisiyle uzunca bir süre ilgilenmesini isteyen birisine diyor ki: "Arkadaş, güneşi tut da seninle öyle konuşayım. Güneşin zimâmını tutup zamanı durdurabilirsen seninle böyle boş şeyleri konuşabilirim."

Yine bakın Buhârî'nin şeyhi Muhammed ibni Selâm bir gün hocasının önünde not tutarken kalemi kırılır. Hemen bağırarak: "Arkadaşlar! Bir dinara bir kalem alıyorum! Yok mu bana bir dinara kalem satacak?" deyince bunu duyanlar kendisine kalem yağdırırlar. O anda bu Müslümanın gerçekleştirdiği bu cömertçe harcama vaktin kıymetini bilmekten ve hocasının anlattıklarını kaçırma korkusundan kaynaklanıyordu.

Yine büyük müfessir, muhaddis ve tarihçi İbni Cerir et-Taberî vaktin kıymetini çok iyi bilenlerdendi. Bir gün arkadaşlarına der ki: "Dünya tarihini yazmak için yeterli güce sahip misiniz?" Onlar: "Bu iş ne kadar tutar?" diye sorarlar. İbni Cerir: "Takriben üç bin sayfa civarında" deyince arkadaşları: "Buna ömür yetmez" derler. İbni Cerir etrafındakilerin bu gayretsizliğini görünce üç bin sayfa yazdırabilmiştir. Bu zâtın buluğ çağıyla vefatı arasında yazdığı eserlerinin sayfası tam üç yüz elli dokuz bin sayfadır. Tarihi 11 cilt, tefsiri de 30 cilttir.

Allah'ın bize lütfettiği vaktin kıymetini bilmek ve onu boş şeylere harcamamak zorundayız. Aklı başında bir Müslümanın kesinlikle lüzumsuz şeylere harcayacak vakti yoktur. Bakın Allah'ın Resûlü İbni Abbas'ın (r.a.) rivâyet ettikleri bir hadislerinde bu hususu şöyle anlatır:

"İki nîmet vardır ki insanların pek çoğu onların kadrini kıymetini bilme noktasında aldanıyorlar. Bunlardan birisi sağlık, ötekisi de boş vakittir."
(Buhârî, Rikak: 1) (R. Salihin 99 No. hadis)

Öyleyse bir günlük hayatımızı bir düşünelim. Veya bir ömür boyu yaptıklarımızı bir düşünelim. Ne kadarını kulluğa harcayıp değerlendirebildik? Ne kadarı dolu, ne kadarı boş bir düşünelim. Meselâ bir ilkokul diyoruz, beş yıl harcıyoruz, dönüp bir bakıyoruz ki bomboş. Yani mübâlağa yapmıyorum, inanın orada öğrendiklerimiz beş haftaya sığabilecek şeyler. Ondan sonra yaptıklarımızı düşünelim. Hayatın tümünü düşünelim. Günlük ve gecelik

yaptıklarımızı düşünelim. Acaba bu yaptıklarımızın yaptırıcısı kimdi de yaptık? Allah dedi diye mi yaptık? Yoksa toplum öyle istedi diye mi? Çevremiz bundan razıdır diye mi? Ya da âdetler veya Zerdüşt böyle buyurdu diye mi yaptık? Tüm yaptıklarımızı bir düşünelim. Neyle geçti bizim ömrümüz? Oturamayacağımız evler, yiyemeyeceğimiz paralar toplamakla mı geçti? Eğer böyleyse tüm hayatımız boşa gitmiştir Allah korusun. Unutmayalım ki zamanın bizim amellerimizle ilişkisi tarlanın ekinle, ürünle ilişkisinden farksızdır. Ürün elde etmek için nasıl tarlaya ihtiyaç varsa, Cennet kazanacak ameller işleyebilmek için de zamana ihtiyaç vardır.

Neyle geçirdik ömrümüzü? Müzik dinleyerek mi? Kaldırım çiğneyerek mi? Ekran başında, akvaryum önünde mi? Aynanın önünde mi? Panayır veya piknikte mi? Oya için, boya için mi? Para, pul peşinde mi? Yoksa kendisine kulluk yapmaya çalıştığımız çevrenin alkış tufanları arasında mı? Veya kulluğa râci olmayarak, amele müstenit olmayarak gayri dini ilimlerde tefekkuh adına mı çırpındık? Öyleyse eyvaaah bize! Vaah bize! Yuh bize! Hüsran bize! Kayıp bize!

Allah'ın imtihan adına kendilerine verdiği zamanı, fırsatları değerlendiremeyenler, Allah'la karşı karşıya geleceklerini hesap etmeyenler, yaşadıkları bu hayatın sonunda hesaba çekileceklerini ummayanlar, Allah'a kavuşup onun sorgulamasıyla karşı karşıya geleceklerine inanmayanlar, dünya hayatına razı olanlar, dünyayı tatminkar bulanlar, dünyanın ötesindeki bir hayatın varlığına inanmayıp özlemini duymayanlar, varsa da yoksa da yaşadığımız şu hayat vardır, burada kam almaya bakalım diyenler, yaşadıkları hayatlarında âhiret inancının kokusu bile olmayanlar, işte hüsrana mahkum olanlar bunlardır. İşte eli boşa çıkanlar, kaybedenler bunlardır. Hasret çekenler bunlardır. Eyvah! Vah! Tuh! Yazıklar olsun bize! Yuh olsun bize! Vah orada yaptıklarımıza! Yazıklar olsun bizim anlayışlarımıza! Yazıklar olsun bi-zim hesabımıza! Eyvah yaptıklarımıza! Eyvah yapmamamız gerekirken yaptıklarımıza! Eyvah yapmamız gerekirken yapmadıklarımıza! Eyvah öldürdüğümüz fırsatlarımıza! Eyvah boşa harcadığımız zamanlarımıza! diyerek dövünecekler, kaybettikleri fırsatlarından ötürü hasret çekecekler.

Öyleyse zamanın kıymetini bilelim. Kimi kâfirlerin yaptıkları gibi zamanın sahibini diskalifiye ederek, zamanı putlaştırıp Allah yerine ikame ederek veya zaman içinde başımıza gelenler konusunda zamana küfrederek ya da ibnu'z zaman kesilerek, yani zaman içinde kâm alarak, gününü gün ederek kendi kendimizi hüsrana mahkum etmeyelim. Kimi kâfirlerin zamanı Allah yerine ikame ederek Allah'ı diskalifiye edişleri şöyle anlatılır:

“Hayat ancak bu dünyadaki hayatımızdır. Ölürüz ve yaşarız; bizi ancak zamanın geçişi yokluğa sürükler” derler. Onların bu hususta bir bilgisi yoktur, sadece böyle sanırlar.”
(Câsiye 24)

“Yaşadığımız hayat budur. Yeryüzünde belli bir süre yaşayacak, sonra da tıpkı diğer varlıklar gibi ölüp, yok olup gideceğiz. Ve bizi ancak zaman helâk ediyor. Bizi yenen, bizi yıkan, bizi yere vuran zamandır. Biz zamanla başedemiyoruz. Zaman bizim defterimizi dürüyor. Bizi ihtiyarlatan zamandır. Zaman bizim gücümüzü zayıflatıyor. Zaman bizi mahvediyor. Eğer bizim belimizi büken bu zaman olmasaydı, eğer bu alçak zaman bizi yiyip bitirmeseydi bu dünya hayatında ebediyen yaşayıp gidecektik. Hiç kimse bizim karşımıza çıkamayacak, hiç kimse bizim hakkımızdan gelemeyecekti,” diyorlar.

Bizi yaratan ve öldüren Allah’ı diskalifiye ederek işi zamana yüklemeye çalışıyorlar alçaklar. Çünkü hayat ve ölümde etkili olarak Allah’ı kabul ettikleri zaman hayatları değişecek. O zaman âhiret, hesap, kitap gündeme gelecek, düşünceleri, hayatları değişecek, zevkleri kaçacak, iştahları gırtlaklarında düğümlenecek. O zaman şu anda işledikleri suçların hiçbirisini işleyemeyecekler. O zaman şu anda yaşadıkları hayat programlarını gözden geçirmek zorunda kalacaklar. O zaman zulmedemeyecekler, o zaman öldüremeyecekler, o zaman kan içemeyecekler.

Bir de yine zamana küfredenlerle alâkalı Ahmed bin Hanbel’in Müsned’inde şöyle bir hadis biliyorum:

“Dehire (zamana) küfretmeyin, çünkü dehir Allah-tır.”
(Ahmed ibni Hanbel 5/299)

Hayatı böyle değerlendiremeyenler kaybetmişlerdir. Ama elbette bunun istisnası da vardır. Herkes ziyânda değildir.

Burada tüm insan cinsinin ziyanda olduğu, zararda olduğu anlatılıyor. Bu ziyan ısrarla, yeminle de pekiştiriliyor. Bunun sebebi nedir acaba? Niye bir yeminle gündeme getiriliyor bu konu? Bunun sebebi dün de, bugün de insanlardan pek çoğu maalesef bundan sonraki bölümde istisna edilen dört özellikten, dört sıfattan gafildirler. İman, salih amel, hakkı tavsiye ve sabrı tavsiye diye Rabbimizin tarif buyurduğu vasıflardan uzaktırlar. Hattâ insanların büyük bir çoğunluğu şu anda ısrarla dünya mutluluğunu, dünya saadetini bu dört özelliği terkte, bunlardan uzak bir hayat yaşamakta görüyorlar. Dinden, imandan, Allah’a kulluk kayıtlarından kurtulup özgürce bir hayat yaşayarak, diledikleri her şeyi yaparak bu dünyada mutlu olacaklarına inanmaktadırlar.

Onun içindir ki kullarını kullarından daha iyi tanıyan Rabbimiz böyle bir yeminle, böyle genel bir ifadeyle meselenin ciddiyetine vurgu yapıyor.

Evet tüm insanlar hüsrandadır, tüm insanlar helâkte ve kayıptadır. Hüsran, hasret, haserât aynı köktendir. İyi bir hayat yaşadığını, iyi şeyler yaptığını, kârda ve kazançta olduğunu zannederken yarın bu yaptıklarının tümünün boşa gittiğini, sonunda eline hiçbir şeyin geçmediğini gören insanın hasreti, yıkılışı, kaybı, ziyanı, iflası anlatılıyor.

Peki acaba bu kayıp, bu ziyan sadece âhiretle mi ilgilidir? Yok-sa sadece dünyayla mı sınırlıdır? Hayır, bildiğimiz o ki, bu hüsran ne sadece dünyayla sınırlıdır, ne de sadece âhiretle. Her ikisiyle de alâkalı bir kayıp, bir ziyandır bu Allah korusun. İnsan, hangi coğrafyada, hangi zaman diliminde ve hangi konumda olursa olsun şu aşağıda sayılacak özelliklere sahip değilse kesinlikle hem dünyasını, hem âhi-retini kaybetmiştir. Dünyada da, âhirette de ziyana uğramıştır. Neymiş o özellikler?

Bu bedbahtlık ve hüsrandan istisnalar da vardır. Şu dört vasfın sahipleri bundan müstesnadır. Onlar dünyada da ukbâda da hüsrana uğramayacaklar, kaybedenlerden olmayacaklardır. Nedir bu özellikler? Kimdir bu hüsrandan kurtulanlar?

1. Îman edenler,

2. Bu îmanlarını amele dönüştürüp hayatlarında görüntülemek üzere îmanlarının gereği olan salih amel işleyenler.

3. Birbirlerine hayrı vasiyet edenler, hayırla vasiyetleşenler, hayrı tavsiye edenler.

4. Birbirlerine sabrı tavsiye edenler. İşte kurtulanlar, işte kazananlar, işte hüsrandan, kaybetmekten kurtulanlar bunlardır.

Dört sıfat sayıyor Rabbimiz. Bunlardan ilk ikisi mü'min olabilmenin şartıdır, son ikisi de mü'min kalabilmenin şartıdır. Mü'min olabilmek için Allah'a, Allah'tan gelenlere Allah'ın istediği biçimde inanmak ve bu îmanlarımızı amele dönüştürmek zorundayız. Mü'min kalabilmek için de hakkı ve sabrı tavsiye etmek, yani emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker yapmak zorundayız. Bu son iki vazife ihmal edildiği zaman bizim Müslüman kalmamız mümkün değildir. Âl-i İmrân sûresinde de Rabbimiz Müslümanları anlatırken bizim ilk vasfımız olarak bunu zikretmektedir.

"Siz, insanlar için ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allah'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz."
(Âl-i İmrân 110)

Dikkat ediyor musunuz? Rabbimiz bizim özelliklerimizi sayarken insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmet olduğumuzu haber verdikten sonra bu üstünlüğümüzün birinci sebebi olarak önce iyiliği emreder, kötülükten men edersiniz, buyuruyor. Sonra da Allah'a îman edersiniz buyuruyor. Demek ki ilk şart budur. İlk şart, iyiliği emredip kötülüklerden menetmektir. Zira bu görev ihmal edilirse, toplum bozulursa, İslâm'ın yaşanacağı ortam oluşmazsa, Müslümanca bir toplum oluşturulmazsa İslâm yaşanmaz, îman yaşanmaz. Demek ki İslâm'ı yaşamanın ilk şartı budur. Bu vazife ihmal edilir de toplum İslâm'ı yaşamaya müsait olmaktan çıkarsa, o zaman belki biz fert olarak inanabiliriz ama eğer inanmayanları veya az inananları düzeltemezsek, biz de İslâm'ı yaşayamayız. Kaldı ki bizim îmanlarımızı, inançlarımızı yaşamamız demek, namaz kılın emrine imtisâl, oruç tutun buyruğunu icra ve emr-i bi'l maruf yapın, münkerden nehy edin emrine imtisâldır. Buna imtisâl edip yerine getirirsek biz İslâm'ı yaşıyoruz demektir.

Bu dört sıfatın sahipleri kurtuluşa erenlerdir:

1. İman: Allah'a ve Allah'tan gelenlere Allah'ın istediği biçimde îman edenler kurtulmuştur.

İman edenler, Allah'a ve Allah'tan gelen hayat programına Allah'ın istediği biçimde îman edenler. Dikkat ederseniz ilk kriter îmandır. Değilse zenginler demiyor Allah. Profesörler, fabrikatörler, krallar, beyler, paşalar, devlet başkanları, erkekler, kadınlar, uzun boylular, kısalar, filan millete mensup olanlar, falan aileden, filan soydan gelenler, köle olanlar, efendi olanlar, işçi olanlar, patron olanlar değil. Peki ne ya? Îman edenler… Allah'a, Allah'ın istediği şekilde îman edenler. Allah'tan gelen hayat programı olan kitaplara onlarla hayatlarını düzenleme adına îman edenler. Allah'ın elçilerine onları örnek almak, onları adım adım takip etmek ve hayatın her bir biriminde onlar gibi yaşamak üzere îman edenler. Peygamberlerin örnekliliklerine îman edenler. Allah'ın elçileri vasıtasıyla hayatlarına karıştığına ve Allah'ın elçilerinin getirdikleri istikâmetinde bir hayat yaşamak zorunda olduklarına îman edenler.

Allah'a, Allah'ın istediği biçimde îman edeceğiz. Allah'tan gelenlerin tümüne îman edeceğiz. Allah'a îman, Allah'tan gelenlerin tümüne îman demektir. Allah'a îman, Allah'ın hayata karışacağına îman demektir. Allah'a îman, onun Rab, Melik ve İlâh oluşuna îman demektir. Allah'a îman, Allah'ın emir ve yasakları çerçevesinde bir hayat yaşamaya îman demektir. Allah'a îman, Allah'ın hayata karışacağına îmandır. Allah'a îman, Allah'ın hayatı düzenlemek

üzere hayat programı gönderdiğine îmandır. Allah'a îman, Allah'ın belirlediği hayat programına îman demektir. Allah'a îman, kişinin boynundaki kulluk ipini yalnız Allah'ın eline vermeye îmandır.

Öyle bir Allah'a inanacağız ki melekleri, Peygamberleri, Kitapları olan bir Allah. Melekleri vasıtasıyla sürekli bizimle diyalog halinde olan, yaptığımız her şeyi gören, bilen, kontrol eden bir Allah. Peygamberleri vasıtasıyla bize bizden istediği kulluğu örnekleyen, kitapları vasıtasıyla bize hayat programı gönderen bir Allah. Bize gönderdiği kitaplarında kendisini bize nasıl tanıttıysa öyle bir Allah'a inanacağız. Yeryüzünde ortağı, benzeri olmayan, hayatın tümünde mutlak hâkimiyet ve otorite sahibi bir Allah'tır bu. İşte böyle kitabında kendisini bize nasıl tanıtmışsa, öyle bir Allah'a îman edeceğiz. İlk şart işte budur.

2. Salih amel. Yani bu îmanın hayata aktarılması, îmanın görüntülenmesi, îmanın yaşanması adına salih amel işlenecek. Bunu, bu îmanı söz planında bırakmayarak eyleme dönüştürenler, imanlarını pratiğe dökenler. Fıtratlarına ve yaratılışlarına uygun, Allah'ın razı olduğu ve emrettiği ameller işleyenler. İşte böyle olanlar kurtulacaklardır, diyor Rabbimiz. İşte böyle olanları Allah rahmetine katacak ve hüsrandan kurtaracaktır. Rabbimizin rahmeti hem dünyada, hem de âhirette onları çepeçevre kuşatacaktır. Biz biliyoruz ki Rabbimiz herkesin Rabbidir aslında. Ama bu mü'minler yeryüzünde yaşadıkları sürece Rablerine, Rablerinin istediği biçimde inanmışlar, Rablerini Rabb bilmişler, O'nun hayat programını uygulamışlar, yaptıklarını O'nun hatırına yapmışlar, yapmadıklarını O'nun hatırına terk etmişlerdir.

Kim îman eder ve salih amel işlerse, kim yarayışlı amellere koşarsa o mutlaka kurtulacaktır. Salih amel, fıtrata uygun amel demektir. Salih amel, Allah'ın razı olduğu, sevdiği ve emrettiği ameldir. Salih amel, Rasulullah Efendimizin hayatında var olan, yani sünnete uygun olan ve kesinlikle Allah için yapılmış amel demektir. Salih amel, salih bir îmandan kaynaklanan ameldir. Gayri salih amel de îmandan kaynaklanmayan ya da gayri salih bir îmandan kaynaklanan ameldir. Salih amel, yaptırıcısı Allah olan amel, gayri salih ameller de yaptırıcısı Allah'tan başkaları olan amellerdir.

Eğer yapılan bir amel Allah ve Resûlü'ne itaat adına değilse, Allah ve Resûlü'ne itaatten kaynaklanmıyorsa o amel boştur. Yani ya-pılan bir amelin yaptırıcısı Allah ve Resûlü değilse o amel boştur.

Öyleyse Müslüman yaptığı her bir ameli Allah ve Resûlü'ne dayandırmak zorundadır. "Bunu bana Allah emretti. Bunu benden Rasulullah istedi. Ben bunu Allah'ın kitabından aldım, ben bunu Rasulullah'ın sünnetinde gördüm. Ben bu amelin şeklini, biçimini, zamanını, miktarını ve usulünü Rasulullah'ın hayatında gördüm, bunu benim örneğim bana böylece örnekledi" diyerek, amellerini

dedikoduya, filan veya falanlara dayandırarak değil, Allah ve Resûlüne, Allah'ın kitabına ve Resûlünün sünnetine dayandırarak işleyen kişinin ameli salih bir ameldir.

Demek ki bir amelin Allah katında makbul salih bir amel olabilmesi için iki şart vardır. Bir o amel Allah için, Allah'a ve Resûlü'ne itaat için yapılacak, yani niyet sahih olacak, amelin yaptırıcısı Allah ve Resûlü olacak, ikincisi de o amelin Kitap ve sünnette yeri olacak. Bu iki şart yoksa, yani amel Kitap ve sünnette yoksa veya Kitap ve sünnette var ama Allah ve Resûlü'ne itaat adına yapılmamışsa, o amel salih bir amel değildir. Allah ve Resûlü'nün istediği, Allah ve Resûlü-nün belirlediği bir amel de olsa, yapılan amel Allah ve Resûlü'ne itaat adına değil de başka sebeplerle işleniyorsa, bu amel de boştur.

Meselâ çıkar adına, menfaat adına yapılan ameller, toplum, çevreyi memnun etme adına yapılan ameller, moda böyle istiyor diye, âdetlere karşı gelmeyelim diye, amirim, müdürüm, devletim bundan razıdır diye, tâğutlar böyle istiyorlar diye yapılan ameller boştur. Hattâ Allah'ın Resûlü kişinin kendisiyle Allah'ın rızasını kazanabileceği bir ilmi Allah rızasından başka, kulluk düşüncesinden başka bir sebeple, meselâ dünyalık adına, doktora, diploma, kitap yazma, bilir desinler adına, sosyal statü kazanma adına öğrenmeye çalışırsa bu kişinin cenneti kaybedeceğini anlatır.

Evet, îmanla birlikte amel işleyenler, îmanlarını amele dönüştürenler kurtulacaktır. Değilse sadece îman yetmeyecektir. Mücerret bir îmanı Allah asla kabul etmeyecektir. Çünkü îman; kalbin, lisânın ve fiilin tasdikidir. Yani bir hükmün icabını fiilen icra etmekle olur bu tasdik. Eğer bilmekle îman aynı şey olsaydı, o zaman tüm ehl-i kitap mü'min olurdu.

"Kendilerine kitap verilenler, hakkı, avuçlarının içini bildikleri gibi bilirler."

(Bakara: 146)

Eğer sadece dil ile ikrar îman olsaydı, o zaman tüm münâfıklar da mü'min sayılırdı. Çünkü onlar da dilleriyle inandıklarını söyleyerek kalplerinde olmayanı ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Öyleyse îmanla birlikte amel de gündeme gelecek, o zaman kurtuluş söz konusu olacaktır.

İman etmeyenler, hayatlarını îman kaynaklı yaşamayanlar, hayatlarını îmanlarıyla düzenlemeyenler, îmanlarını hayatlarında görüntülemeyenler hüsrana mahkum olanlardır. Nefislerini ziyân edenler, kendilerini harcayanlar, sermayelerini kötüye kullananlar, iradelerini, akıllarını, istidat ve kabiliyetlerini sui istimal edenler, zamanlarını, imkânlarını, fırsatlarını kötüye kullananlar var ya, işte bunlar kendilerini kaybetmişlerdir. Kendisini kaybeden bir insan bir şey

kazanabilir mi? Bunlar sermayelerini kaybetmiş insanlardır. Sermayeyi kaybeden birinin kâr etmesi düşünülebilir mi? Fıtrî olarak Allah'ın kendilerine verdiği verici ve alıcı cihazları bozulmuş insanlardır bunlar. Hâsılı bozuk para gibi kendilerini harcamış insanlardır bunlar. Kendilerini İlâhî rahmetten uzaklaştıranlar ve böylece kendilerine yazık ederek vücutlarını cehenneme ipotekleyenler kaybetmişlerdir.

Şurasını hiç bir zaman hatırımızdan çıkarmamalıyız ki kâr ya da zarar dünya hesabına göre yapılmaz. Kâr ve zarar, âhiret hesabına göre yapılmalı, cennet ve cehennem hesabına göre yapılmalıdır. Öyleyse ey Müslümanlar! Ey insanlar! Kârınızı, zararınızı dünya hesabına göre yapmayın. Dünyada mal-mülk sahibi olunca, dünyada filan ya da falan makama gelince kazandık zannetmeyin. Çok paraya sahip olunca kazandık zannetmeyin. Şunu kesinlikle bilin ki, kişi dünyada neye sahip olursa olsun, hangi mülke, hangi makama, hangi saltanata sahip olursa olsun îman etmemişse kesinlikle kaybetmiştir.

Bu kayıptan kurtulanlar inanan ve inancını bizzat yaşayanlar, sonra da:

Birbirlerine hakkı vasiyetleşirler, hakkı tavsiye ederler ve sabrı tavsiye ederler. Kendilerini Müslümanlaştırıp cennet yolunda tuttukları gibi en yakınlarından başlamak şartıyla çevrelerini de Müslümanlaştırıp onları da cennete götürmenin kavgasını verirler. Öyle güzel bir ha-yat yaşarlar ki, arkalarında kendilerini takip edecek, nesillere hakkı ve hak yolu miras bırakırlar. Kendi teslimiyetlerini başkalarına da vasiyet ederler. Lokman'ın (a.s.) ve İbrahim'in (a.s.) kendi teslimiyetlerini çevrelerinden istedikleri gibi:

"Ey Oğulcuğum! Namaz kıl, uygun olanı buyurup fenalığı önle, başına gelene sabret; doğrusu bunlar, azmedilmeğe değer işlerdir."
(Lokman 17)

Bu kurtulan mü'minler, çevrelerindeki kardeşlerine hakkı tavsiye ederler. Peki hak nedir? Hak, Allah'tan gelendir, Allah'ın gönderdikleridir. Hak, babamın bildiği, efendimin tasdik ettiği, toplumun öngördüğü, insanların benimsediği, hocaların yazdıkları, Avrupa'dan gelen, A.B.D.'nin dediği değil, Allah'tan gelendir. Hukuk Allah'ın hukukudur, yasa Allah'ın yasasıdır. Hak, Allah'tan gelen yani vahye mutâbık olan gerçektir.

"Hak Rabbindendir. O halde sakın şüphe edenlerden olma!"
(Bakara: 147)

Hak kelimesi kitabımızda çok geçer. Rabbimiz hak, kitabı hak, peygamberi hak, yasaları hak, sistemi hak, yolu hak, cennet hak, cehennem hak, sırat hak, terazi hak, Mizan hak, kısacası hepsi haktır.

"Haktan başka sadece dalalet vardır."
(Yunus: 32)

Eğer hakkı Allah'ın gönderdiklerinin dışında görürseniz, Allah'ın vahyinin ötesinde hak peşine düşerseniz, problemlerinizin çözümünü bu kitabın dışında ararsanız, başka yerlerde ararsanız, mutlaka bâtıla düşmek zorunda kalacaksınız.

Yalnız Allah'ın indirdiği haktır. Ona muhalefet eden her şey bâtıldır ve sapıklıktır. Tüm insanlık bir şey üzerinde toplanıp bu haktır deseler de şâyet, o Allah'ın indirdiğine ters düşüyorsa bâtıldır. Allah'ın indirdiğinin dışında hak yoktur, Allah'ın indirdiğinin dışında hüküm de yoktur. Bu hak hüküm ortaya konulmadıkça da insanlar arasındaki ihtilâfların bitmesine de imkân ve ihtimal yoktur. Allah'ın hak olarak indirdikleriyle hükmetmedikçe de yeryüzünde asla salah olmayacaktır. Yeryüzünde sulh ve sükûn asla gerçekleşmeyecektir. İhtilâfları çözecek bir tek yol, bir tek kaynak vardır. O da Allah'ın yeryüzünde ihtilâfları çözmek üzere indirdiği kitaptır.

O mü'minler ki hakkı sadece Allah'ın kitabı ve Resûlünün sünnetine görüp insanları buna çağırırlar. Kendileri Kitap ve sünnetin ortaya koyduğu hakka inandıkları gibi, başkalarını da bu hakka çağırırlar. İnsanlara Kitabı ve sünneti tavsiye ederler. Kurtuluş buradadır, başka her şeyi bırakın buna sarılın diyerek hakkı vasiyetleşirler.

Hak, Allah'tan gelendir. Namaz haktır, oruç, hac, tesettür, infak, cihad haktır. Müslümanca bir hayat, haktır. Kitap ve sünnete dayalı bir hayat haktır. İşte kurtuluşa erenler insanları buna çağırırlar, insanlara bunu tavsiye ederler.

Bir de onlar insanlara sabrı tavsiye ederler. Allah'a kulluk yolunda hem kendileri sabrederler, direnirler, dayanırlar hem de kardeşlerine bu konuda sabır tavsiye ederler, sabırda vasiyetleşirler.

Beled'de Akabe'yi ikdiham edip göğüsleyenlerin de bu özelliklere sahip kimseler oldukları anlatılıyordu. İslâm'da, kullukta insanların genellikle yan çizdiği, aşamadığı o en zor geçidi aşanlardan söz ederken, inananlar ve inananlarla beraber olanlar, mü'minlerin safında hareket edenler, sabredenler, sabrı tavsiye edenler ve sabredenlerle beraber olanlar diyordu ya, işte burada da hemen hemen aynı şeyler söyleniyor.

İnsan, sûrenin evvelinde anlatılan ilk iki şartı yerine getirip de Allah'a, Allah'tan gelenlere, Allah'ın istediği biçimde îman edip bu îmanını yaşamaya başladı mı, yani îmanının gereği olan salih amelleri işlemeye başladı mı, gerek

şeytandan, şeytan dostlarından, gerek ailesinden, akrabalarından, gerekse toplumundan onun başına bir şeyler gelecektir. İşte böyle bir durumda kişinin yapması gereken sabırla dayanmak, direnmek ve kulluğundan vazgeçmemektir.

Rabbimiz sanki burada diyor ki, “Kulum! İman edip îman kaynaklı bir hayat yaşamaya başladığın anda senin yardıma ihtiyacın olacak, yardıma muhtaç olacaksın. Yani benim senden istediğim îmanı ve bu îmana dayalı bir hayatı yaşama konusunda, gerek bunu başkalarına deme ve gerekse kendin yapma konusunda yardıma muhtaç olacaksın. Bu durumda sabırla benden yardım istemelisin, sabretmelisin ve sabredenlerle beraber hareket etmelisin. Kendin sabrettiğin gibi, bu durumdaki kardeşlerine de sabrı tavsiye etmeli ve onların yanında olmalısın. Çünkü Allah’ın yardım kapılarının anahtarı sabır ve namazdır.”

Sabır, direnç veya dayanmak demektir. Sabırlı olmak demek bıkmamak, usanmamak demektir. İbadetten bıkmamaya, günahtan kaçınmaya devam etmek sabırdır. Allah’ın nasıl isterse bizi öylece imtihan ettiğine, edeceğine, gönderilen sorular istikâmetinde Allah’a kulluk etme şuurunun devamına da sabır diyoruz. Bazen yangınla, bazen hastalıkla, bazen zenginlik, bazen fakirlikle, nasıl isterse öylece imtihan edeceğine îman etmek sabırdır. Bazen Müslümanların zafiyetleriyle, bazen kâfirlerin gücüyle, bazen zaferle, bazen yenilgiyle, bazen Bedir’le, bazen Uhut’la imtihan eder Allah. Biz de o konuda sabredeceğiz. Yani o konuda nasıl kulluk etmemizi istiyorsa, öylece kulluk edeceğiz. Sabır, insanın vücudundaki baş mesabesindedir. Başı olmayan bir bedenden nasıl ki hayır beklenmezse, sabrın kontrolünde olmayan bir îmanda da bilelim ki hayır yoktur. Sabır çok önemlidir İslâm’da:

Allah düşmanlarıyla, İslâm düşmanlarıyla mücâdele konusunda sabır, itaate devamda sabır, namaz, abdest, infak, ilim, cemaate devam, emr-i bi’l marufa devamda sabır, masiyetlerden içtinaba sabır, zina içki vs.’den kaçınmaya sabır… Hikmetini bilmediğimiz belâ ve musîbetlere, olaylara sabır… Çünkü yaşadığımız hayatta insanın başına bir şeyler gelebilir. Bunlara belâ diyoruz. Belâ, imtihan vesilesi olan şeydir.

İşte böyle durumlarda sabreden, döneklik yapmayan, yılmadan yoluna devam eden ve sürekli çevresindeki Müslüman kardeşlerine de sabrı tavsiye eden, “dünya bu, olacak bunlar kardeşim, dayan kardeşim, bugünler geçer kardeşim, Allah’ın yardımı yakındır, Allah’ın rızası ve cenneti sizi bekliyor kardeşim” diyerek Allah kullarına dayanmayı, direnmeyi tavsiye edenler kurtuldu, diyor Rabbimiz.

Öyleyse, Rabbimizin uyardığı hüsrandan kurtulmak istiyorsak, dünya ve ukbâda eli boşa çıkıp kaybedenlerden ve sonunda cehenneme yuvarlananlardan

olmak istemiyorsak, bu mübarek sûrede hayatın tümünü özetleyen bu dört hususa çok dikkat edeceğiz.

Zamanın imtihan için verilmiş bir sermaye olduğunu bir an bile hatırımızdan çıkarmayacağız. Alıp verdiğimiz her nefesimizi, yaşadığımız her saniyemizi kulluğa çevirip kazanmaya çalışacağız. Değilse bunun şuurunda olmadan geçirdiğimiz her bir saniyemizin bizim için kayıp olduğunu unutmayacağız. Bunun için de Allah'a, Allah'tan gelen hayat programına, Allah'ın istediği ve razı olduğu biçimde îman edecek ve bu îmanlarımızı söz planında, iddia planında, gösteri planında bırakmayarak amele dönüştüreceğiz. İnandık dediğimiz her konunun amelini de gündeme getirecek ve hayatımızı onunla düzenleyeceğiz. Sonra kendimizi Müslümanlaştırıp kurtardığımız gibi, çevremizdeki Allah kullarını da Müslümanlaştırıp hüsrandan, kayıptan ve cehennemden kurtarmanın kavgasını vereceğiz. Onlara hakkı, hayrı, sabrı tavsiye edeceğiz.

Ama tabi sadece dille söylemek değil, irşad ederek, yol göstererek, sevdirerek, öğreterek, teşvik ederek, hediye vererek, evine giderek, işini görerek, borcunu ödeyerek, para vererek, cesaret vererek, yanında olarak, yardımında olarak ve onu yalnız bırakmayarak bu işi sürdürmek zorundayız. Eğer böyle bir hayat yaşarsak, Allah müjdesiyle mutlaka kurtulanlardan olacağız. Değilse ebediyen kaybedenlerden olmaktan kurtulamayacağız. Rabbim hepimizi böyle bir âkıbetten korusun. Velhamdü lillahi Rabbi'l âlemin.